

POLSKA AKADEMIA NAUK

Instytut Historii

KWARTALNIK
HISTORYCZNY

ROCZNIK LXIV

Nr 2

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

WARSZAWA 1957

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK
HISTORYCZNY

ROCZNIK LXIV
1957

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE
WARSZAWA 1957

KOMITET REDAKCYJNY

Aleksander Gieysztor, Leon Grosfeld, Stanisław Herbst, Witold Kula,
Bogusław Leśnodorski — redaktor
Janina Żurawicka — sekretarz

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31
tel. 62051

PANSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE — DZIAŁ CZASOPISM
Warszawa 1, Krakowskie Przedmieście 79

| | |
|--|--|
| <i>Nakład 2733+131</i> | <i>Oddano do składania 28.II.57</i> |
| <i>Arkuszy druk. 21, Ark. wyd. 33,7</i> | <i>Podpisano do druku 22.V.57</i> |
| <i>Papier ilustracyjny 70 g 70×100 V kl.</i> | <i>Druk ukończono w czerwcu 57 r.</i> |
| <i>Cena zł 20.—</i> | <i>Zamówienie 99 B-89</i> |

Warszawska Drukarnia Naukowa — Warszawa, Śniadeckich 8

SPIS RZECZY

| | |
|---|----|
| Andrzej Malewski — Jerzy Topolski — Zagadnienie przy- czynowości w historii | 3 |
| Stanisław Grzeszczuk — Krzysztof Opaliński wobec polityki Wła- dysława IV do roku 1645 | 36 |

*

Prace i zamierzenia PTH

| | |
|---|----|
| Natalia Gąsiorowska — Nauka historii w obliczu zadań chwili dzisiejszej | 57 |
| Stanisław Herbst — Zadania i perspektywy dalszej pracy PTH | 67 |
| Franciszek Persowski — Rola ośrodków prowincjonalnych w rozwoju kultury historycznej | 67 |

DYSKUSJE I POLEMIKI

| | |
|--|-----|
| Andrzej Zajączkowski — Czy synteza historii Polski? Uwagi o I tomie makiety | 78 |
| Władysław Pałucki — Narok w ustroju Polski wczesnośredniowiecznej | 85 |
| Anna Kowalska-Lewicka — Kilka uwag o wędrownkach za- robkowych górali podhalańskich | 114 |
| Zbigniew Landau — Jerzy Tomaszewski — Czy tajna dyplomacja? | 122 |
| Henryk Jabłoński — W związku z uwagami Z. Landaua i J. To- maszewskiego | 130 |

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

| | |
|---|-----|
| G. Rhode, Die Ostgrenze Polens. Politische Entwicklung, kulturelle Bedeutung und geistige Auswirkung. I Band: Im Mittelalter bis zum Jahre 1401 — Henryk Łowmiański | 132 |
| Jakobini węgierscy z roku 1794 a Insurekcja kościuszkowska — Jan Reychman | 139 |

*

| | |
|--|-----|
| W. T. Paszuto, Gieroičeskaja bor'ba russkogo naroda za niezawisimost' (XIII w.) — Bronisław Włodarski | 157 |
| A. Wawrzyńczyk, Studia z dziejów handlu Polski z Wielkim Księstwem Li- teńskim i Rosją w XVI w. — Antoni Mączak | 163 |
| J. Mitkowski, mapa: Królestwo Polskie Kazimierza Wielkiego i współczesne mu księstwo Piastów | 166 |
| Sebastian Petrycy z Pilzna, Pisma Wybrane — Ryszard Wołoszyński | 168 |
| D. Ozanam i M. Antoine, Correspondance secrète du comte de Broglie avec Louis XV (1756—1774) — Emanuel Rostworowski | 173 |

| | |
|--|-----|
| J. Fabre, André Chénier, l'homme et l'oeuvre — Bogusław Leśnodorski | 177 |
| J. Wybicki, Listy patriotyczne — Juliusz Łukasiewicz | 180 |
| F. Perelman-Liwer, La Belgique et la révolution polonaise de 1830 — Stefan Kieniewicz | 183 |
| Französische und sächsische Gesandtschaftsberichte aus Dresden und Paris, 1848-49 — Juliusz Willaume | 184 |
| Z. Ćwiek, Przywódcy powstania styczniowego — Krzysztof Groniowski | 187 |
| R. Aron, Histoire de Vichy 1940—1944 — Stanisław Zabiełło | 190 |
| Z dziejów włoskiego ruchu robotniczego i wyzwolenia narodowego | 195 |

Z ZAGADNIEN WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ

| | |
|---|-----|
| Spotkanie francusko-polskie w Paryżu — Jean Meynaud | 200 |
|---|-----|

ŻYCIE NAUKOWE W KRAJU

Z prac Instytutu Historii PAN:

| | |
|--|-----|
| Z działalności Rady Naukowej Instytutu | 211 |
| Prace zespołu badaczy powstania listopadowego | 218 |
| Wydawnictwo Akt Księstwa Warszawskiego | 219 |
| Narada historyków w sprawie badań nad historią okresu popowstaniowego i najnowszego — Janusz Żarnowski | 220 |

Z wydarzeń naukowych:

| | |
|--|-----|
| Obrony prac kandydackich | 226 |
| Konferencja muzeów historycznych — Jan Kosim, Wanda Szaniawska | 231 |
| Etnograficzna konferencja podhalańska — Teresa Wasowicz | 232 |
| Ogólnokrajowa narada robocza archiwów — Andrzej Janowski | 233 |
| Nadzwyczajne posiedzenie Rady Archiwalnej — Zygmunt Kolanowski | 237 |
| Konferencja regionalna w Płocku — Irena Gieysztorowa | 239 |
| Notatki Płockie — Tadeusz Lalik | 242 |
| Nagroda historyczna m. Warszawy | 243 |

ZYCIE NAUKOWE ZA GRANICĄ

| | |
|---|-----|
| Osobiste i terytorialne poddaństwo chłopów w wiekach średnich — Kazimierz Tymieniecki | 245 |
|---|-----|

*

| | |
|--|-----|
| Poszukiwania naukowe na Węgrzech — Kazimierz Lepszy, Janusz Tazbir | 276 |
| Zniszczenia w Archiwum Państwowym w Budapeszcie — Miklós Komjáth | 284 |
| Z poszukiwań archiwalnych w ZSRR — Tadeusz Łepkowski, Antoni Podraza | 285 |
| Badania nad historią Polski w Instytucie Słowianoznawstwa Akademii Nauk ZSRR | 289 |

| | |
|--|-----|
| W sprawie zachodnio-niemieckich tez dotyczących ujęcia stosunków polsko-niemieckich w nauce historii — Ewa Maleczyńska, Kazimierz Popiołek | 290 |
| Z wydarzeń naukowych | 296 |

KORESPONDENCJA

| | |
|---|-----|
| W sprawie właściwej oceny Szymona Askenazego — Juliusz Willaume | 312 |
| W sprawie nazwy Dzierżoniów — Janusz Berghauzen, Antoni Mączak, Benedykt Zientara | 315 |

*

СОДЕРЖАНИЕ

| | |
|--|----|
| Анджей Малевски — Ежи Топольски — Вопрос причинности в истории | 3 |
| Станислав Гжещук — Кшиштоф Опалиньски по отношению к политике Владислава IV до 1645 года | 36 |

*

Из трудов ПИО

| | |
|--|----|
| Наталия Гонсёровска — Наука истории с точки зрения задач сегодняшнего дня | 57 |
| Станислав Гербет — Задачи и перспективы дальнейшей работы ПИО | 64 |
| Францишек Персовски — Роль провинциальных работ центров в развитии исторической культуры | 67 |

ДИСКУССИИ И ПОЛЕМИКИ

| | |
|--|-----|
| Анджей Зайончковски — Вряд ли синтез истории Польши? Примечание по поводу макета I-го тома | 78 |
| Владислав Палуцки — „Нарок” в устройстве Польши раннего средневековья | 85 |
| Анна Ковальска-Левицка — Несколько примечаний по поводу странствований подгальянских горцов в поисках за работой | 114 |
| Збигнев Ляндау, Ежи Томашевски — Тайная ли дипломатия? | 122 |
| Генрих Яблоньски — В связи с примечаниями Э. Ляндауа и Е. Томашевского | 130 |

РЕЦЕНЗИОННЫЕ ЗАМЕТКИ И РЕЦЕНЗИИ

| | |
|---|-----|
| G. Rhode, Die Ostgrenze Polens. Politische Entwicklung, kulturelle Bedeutung und geistige Auswirkung. I Band: Im Mittelalter bis zum Jahre 1401— Генрих Ловмянски | 132 |
| Венгерские якобинцы 1794 года и костюшковская инсurreкция (народно-освободительное восстание 1794 года) — Ян Рейхман | 139 |

*

| | |
|--|-----|
| В. Т. Паплуто, Героическая борьба русского народа за независимость (XIII в.) — Бронислав Влодарски | 157 |
|--|-----|

| | |
|--|-----|
| A. Вавжинчик, Исследования по истории торговых сношений Польши с Великим княжеством Литовским и с Россией в XVI веке — Антони Мончак | 163 |
| И. Митковски, карта: Королевство Польское Казимира Великого и современное ему княжество Пястов | 166 |
| Себастьян Петрицы с Пильзна, Избранные произведения — Рихард Волошиньски | 168 |
| D. Ozanam и M. Antoine, Correspondance secrète du comte de Broglie avec Louis XV (1756—1774) — Эмануэль Ростворовски | 173 |
| J. Fabre, André Chénier, L'homme et l'oeuvre — Богуслав Лесьнодорски | 177 |
| Ю. Выбицки, Патриотические письма — Юльюш Лукасевич | 180 |
| F. Perelman — Liwer, La Belgique et la revolution polonaise de 1830 — Стефан Кеневич | 183 |
| Französische und sächsische Gesandtschaftsberichte aus Dresden und Paris. 1848—49 — Юльюш Вийом | 184 |
| Э. Цвек, Руководители январского восстания — Кшиштоф Гронёвски | 187 |
| R. Aron, Histoire de Vichy 1940—1944 — Станислав Забелло | 190 |
| Из истории итальянского рабочего движения и национального освобождения | 195 |

ВОПРОСЫ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

| | |
|--|-----|
| Французско-польская встреча в Париже — Жан Мейно | 200 |
|--|-----|

НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ В СТРАНЕ

| | |
|---|-----|
| Из трудов Института Истории ПАН | |
| Из деятельности Научного Совета Института | 211 |
| Из работ коллектива исследователей ноябрьского восстания | 218 |
| Издательство Актов княжества Варшавского | 219 |
| Совещание историков относительно исследований по истории периода после восстания и новейшего — Януш Жарновски | 220 |
| Из научных событий | |
| Защиты кандидатских диссертаций | 226 |
| Конференция исторических музеев—Ян Косим, Ванда Шанявска | 232 |
| Общегосударственное трудовое совещание архивов—Анджей Яновски | 233 |
| Чрезвычайное заседание Архивного Совета — Зыгмунт Колянковски | 237 |
| Региональная конференция в г. Плоцке — Ирена Гейштор | 239 |
| Плоцкие заметки — Тадеуш Лялик | 242 |
| Историческая премия гор. Варшавы | 243 |

НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ ЗА РУБЕЖОМ

| | |
|---|-----|
| Личная и территориальная зависимость крестьян в средних веках — Казимеж Тыменецки | 245 |
|---|-----|

*

| | |
|--|-----|
| Научные поиски в Венгрии — Казимеж Лепши, Януш Тазбир | 276 |
| Разрушения в Государственном Архиве в Будапеште — Миклош Комят | 284 |
| Из архивных поисков в СССР — Тадеуш Лепковски, Антони Подраза | 285 |

| | |
|---|-----|
| Исследования по истории Польши в Институте Славяноведения Академии Наук СССР | 289 |
| По поводу западно-немецких тезисов, касающихся оценки польско-немецких отношений в науке истории — Ева Малечиньска, Казимеж Попёлек | 290 |
| Из научных событий | 296 |

КОРРЕСПОНДЕНЦИЯ

| | |
|--|-----|
| К вопросу надлежащей оценки Шимона Аскеназого — Юльюш Вийом | 312 |
| Относительно названия Дзержонёв — Януш Берггаузен, Антони Мончак, Бенедыкт Зентара | 315 |

*

| | |
|----------------------|-----|
| Сокращения | 323 |
|----------------------|-----|

SOMMAIRE

| | |
|--|----|
| Andrzej Malewski — Jerzy Topolski — Explications causales dans l'histoire | 3 |
| Stanisław Grzeszczuk — Krzysztof Opaliński et la politique de Ladislas IV jusqu'à 1645 | 36 |

*

| | |
|---|----|
| Travaux et projets de la Société Polonaise d'Histoire | |
| Natalia Gąsiorowska — Les sciences historiques devant les tâches de l'heure présente | 57 |
| Stanisław Herbst — Tâches et perspectives de la Société Polonaise d'Histoire | 64 |
| Franciszek Persowski — Le rôle des centres de province dans le développement de la culture historique | 67 |

DISCUSSIONS ET POLEMIQUES

| | |
|--|-----|
| Andrzej Zajaczkowski — Au sujet de la synthèse historique. Observations sur le tome I de l'Histoire de Pologne | 78 |
| Władysław Pałucki — Le „narok“ dans la Pologne du haut Moyen-Age | 85 |
| Anna Kowalska-Lewicka — Quelques observations sur les migrations des montagnards de Podhale | 114 |
| Zbigniew Landau, Jerzy Tomaszewski — Diplomatie secrète? | 122 |
| Henryk Jabłoński — Au sujet des observations de Z. Landau et J. Tomaszewski | 130 |

COMPTES-RENDUS ET CRITIQUES

| | |
|---|-----|
| G. Rhode, Die Ostgrenze Polens. Politische Entwicklung, kulturelle Bedeutung und geistige Auswirkung. I Band: im Mittelalter bis zum Jahre 1401 — Henryk Łowmiański | 132 |
|---|-----|

| | |
|--|-----|
| Les Jacobins hongrois de 1794 et l'Insurrection de Kościuszko — Jan Reychman | 139 |
|--|-----|

*

| | |
|--|-----|
| W. T. Paszuto, Gerooiszeskaia bor'ba russkogo naroda za niezawisimost' (XIII s.) — Bronisław Włodarski | 157 |
| A. Wawrzyńczyk, Etudes sur l'histoire du commerce entre la Pologne, le Grand Duché de Lithuanie et la Russie au XVIIe s. — Antoni Mączka | 163 |
| J. Mitkowski, Carte: Royaume de Pologne de Casimir le Grand et le duché des Piast de la même époque | 166 |
| Sebastian Petrycy de Pilsen, Oeuvres choisies — Ryszard Wołoszyński | 168 |
| D. Ozanam et M. Antoine, Correspondance secrète du comte de Broglie avec Louis XV (1756—1774) Emanuel Rostworowski | 173 |
| J. Fabre, André Chénier l'homme et l'oeuvre — Bogusław Leśnodorski | 177 |
| J. Wybicki, Lettres patriotiques — Juliusz Łukasiewicz | 180 |
| F. Perelman-Liwer, La Belgique et la révolution polonaise de 1830 — Stefan Kieniewicz | 183 |
| Französische und sächsische Gesandtschaftsberichte aus Dresden und Paris, 1848-49 — Juliusz Willaume | 184 |
| Z. Ćwiek, Les chefs l'Insurrection de 1863 — Krzysztof Groniowski | 187 |
| R. Aron, Histoire de Vichy 1940—1944 — Stanisław Zabiełło | 190 |
| Le mouvement italien ouvrier et de libération nationale | 195 |

PROBLÈMES DE LA COOPÉRATION INTERNATIONALE

| | |
|--|-----|
| Recontre franco-polonaise à Paris — Jean Meynaud | 200 |
|--|-----|

VIE SCIENTIFIQUE EN POLOGNE

| | |
|--|-----|
| Travaux de l'Institut d'Histoire de l'APS | |
| Activité du Conseil Scientifique de l'Institut d'Histoire de l'APS | 211 |
| Parmi les recherches sur l'insurrection de novembre | 218 |
| Publication des archives du Duché de Varsovie | 219 |
| Réunion des historiens au sujet des recherches sur l'histoire contemporaine — Janusz Żarnowski | 220 |
| Evénements scientifiques | |
| Défense de thèses | 226 |
| Conférence des musées historiques — Jan Kosim — Wanda Szaniawska | 231 |
| Conférence ethnographique sur Podhale — Teresa Wąsowicz | 232 |
| Conférence nationale des archives — Andrzej Janowski | 233 |
| Session extraordinaire du Conseil des Archives — Zygmunt Kolanowski | 237 |
| Conférence régionale à Płock — Irena Gieysztor | 239 |
| Notices de Płock — Tadeusz Lalik | 242 |
| Prix historique de la Ville de Varsovie | 243 |

VIE SCIENTIFIQUE À L'ÉTRANGER

| | |
|--|-----|
| Servage des paysans au Moyen-Age — Kazimierz Tymieniecki | 245 |
|--|-----|

*

| | |
|---|-----|
| Recherches scientifiques en Hongrie — Kazimierz Lepszy, Janusz Tazbir | 276 |
| Destructions dans les Archives Nationales de Budapest — Miklò Komjáth | 284 |
| Recherches dans les archives de l'URSS — Tadeusz Lepkowski, Antoni Podraza | 285 |
| Recherches sur l'histoire de Pologne à L'Institut des Études Slaves de l'Académie des Sciences de l'URSS | 289 |
| Thèses ouest-allemandes sur les relations polono-allemandes dans l'enseigne- ment de l'histoire — Ewa Maleczyńska, Kazimierz Popiołek | 290 |
| Événements scientifiques | 296 |

CORRESPONDANCE

| | |
|---|-----|
| Pour juste appréciation de Szymon Askenazy — Juliusz Willaume . | 312 |
| Au sujet du nom de Dzierżoniów — Janusz Berghauzen, Anto- ni Mączak, Benedykt Zientara | 315 |

*

| | |
|-------------------|-----|
| Résumés | 323 |
|-------------------|-----|